

INHOUD

AAN DE LEZER

EERSTE VOORDRACHT – Ilkley (York), zondag augustus

Inleiding. Vrijeschoolpedagogie en -didactiek houdt rekening met de diepste wortels van het moderne leven. Wat betekent pedagogie? De verbinding van kennis, kunst, religie en moraliteit door imaginatie, inspiratie en intuïtie. De kracht die abstracte gedachten in beelden omvormt. Het komen tot een innerlijk, moreel handelen. Warmtedood; het kerkhof van het aardebestaan. Voor het begrijpen van de Christus is bovenzinnelijk weten noodzakelijk. De brug van de religie naar de moraliteit. Het sociale vraagstuk wordt pas begrepen indien begrepen als moreel, als religieus vraagstuk. Ware moraliteit.

*Waarom verlangt de huidige civilisatie
nieuwe opvoedingsmethoden?*

TWEDE VOORDRACHT – augustus

Het griekse opvoedingsideaal: de gymnast. In de ro-
meinse kultuur en in de middeleeuwen verwerft de ziels-
matige opvoeding het overwicht op de lichamelijke. Het
ideaal wordt de retor. Met de ommezwaai naar de nieu-
we tijd wordt de wetenden, de doctor tot ideaal van de
volmaakte mens. – De overwinning van het doctor-ideaal
ten gunste van een mensheidsopvoeding.

DERDE VOORDRACHT – augustus

Het griekse opvoedingsideaal. De tandenwisseling.
Het beoefenen van geheugen en herinnering in de mid-
deleeuwen. Hoe moeten we vrije mensen opvoeden? –
de vraagstelling van de nieuwe tijd.
Het ontwaken tot volledig mensenbewustzijn bij de ge-
slachtsrijpheid. Op de opvoeding uit instinkt moet die
uit intuïtie volgen.

VIERDE VOORDRACHT – augustus

Hoe leert de mensheid de geest kennen van waaruit ze
tegenwoordig moet opvoeden? Karakteristiek van de mo-
derne opvatting van de geest door twee representanten:
John Stuart Mill en Herbert Spencer. Het dode denken
moet weer tot leven gebracht worden.

VIJFDE VOORDRACHT – augustus

De wil is tot het eenentwintigste jaar van het organisme
afhankelijk. Het zelfstandig worden van de wil rond het
eenentwintigste jaar. De van het hoofd omlaag stromen-
de krachten van de eerste zeven jaar moeten in de school-
rijpe leeftijd in harmonie worden gebracht met de van
beneden naar boven dringende wilskrachten.
Radeloosheid van de reformpedagogie. Vrijeschoolpeda-

gogie baseert zich op menskundig inzicht; daaruit groeien enthousiasme voor het opvoeden en mensenliefde. Het begin van het evangelie van Johannes. Geest-historische beschrijving van het langzaam verdwijnen van het begrip voor het woord. Het woord leefde bij de Grieken nog in het bewegingsorganisme. Het bestierf tot mededeling.

Voorwaarde van de impuls tot vrijheid. Euritmie wil het woord weer met de wil verbinden. Baco van Verulam. Zijn afkeer van het woord als idool en zijn toekeren naar de zintuiglijke dingen, naar de waarneming. Amos Comenius.

*Waar moeten de nieuwe opvoedingsmethoden
vandaan komen en hoe moeten ze zijn?*

ZESDE VOORDRACHT – augustus

Opvoeding van het kind vóór de leerplichtige leeftijd. Het is helemaal zintuigorgaan. Nabootsend leert het lopen, spreken, denken. Liefde, waarachtigheid en helderheid van de opvoeder als helpende krachten. Wat wij aan het kind zielsmatig-geestelijk aanbrenge, wordt later fysiek. Het spelen van het kind. De 'mooie' pop. Het kind als innerlijke beeldhouwer. Het speelwezen van het kind stimuleren door nabootsing. Intellectualistische opvoeding op vroege kinderleeftijd vormt latere materialisten; beeldachtigheid maakt het begrijpen van het spirituele mogelijk.

ZEVENDE VOORDRACHT – augustus

De schoolgaande leeftijd. Het kind wil met aanschouwelijke beelden bezig zijn. Het leeft zielsmatig in het plastisch-aanschouwelijke, organisch in het ritmische systeem. Het onderwijs op het ritmisch-kunstzinnige oriënteren. Vroege intellectuele ontwikkeling en verhar-

ding van het lichaam. Leren schrijven.

Wilsactiviteit door lichaamsoefeningen. Verbrandingsprocessen in het innerlijk. Het hard-wordende moet door juist geestelijk-lichamelijk onderwijs in harmonie worden gebracht met het verbrandingsproces.

In de schoolleeftijd wordt de mens door het autoriteitsprincipe rijp voor de vrijheid. De ommezwaai rond het negende levensjaar.

ACHTSTE VOORDRACHT – augustus

Het verloop van de geschiedenis als opvoeding van het mensengeslacht. De inwijdingswetenschap onderscheidt drie tijdperken. Haar karakteristiek als levensgevoel en als bewustzijnstoestanden. De drie raadselen van het bestaan: het raadsel van de geboorte, van de dood en het raadsel van de kennisslaap.

NEGENDE VOORDRACHT – augustus

Leren schrijven en lezen. Tot het negende, tiende jaar moet alles, ook het natuurhistorische, uit het beeldend-kunstsinnige worden ontwikkeld.

Na het negende jaar: leiden tot het begrijpen van de wereld. Plantkunde, plant in samenhang met aarde en zon beschouwen. Overgang tot de aardrijkskunde. Door levendige begrippen ontwikkelen we een levendig intellect, het verstand.

De mens als driegeleed wezen: hoofd, borst, romp – ledematen. Betrekkingen met de diersoorten: lagere dieren; vissen en reptielen; vogels en zoogdieren. De mens als harmonische samenvatting; de dierenwereld als eenzijdige ontwikkeling, als waaivormig uitgebreide mens. Door deze beschouwing wordt de mens sterk in het willen.

TIENDE VOORDRACHT – augustus

Werking van het onderwijs op de wezensdelen. Door schilderend tekenen, schrijven, plantkunde, rekenen,

meetkunde wordt op het etherlichaam ingewerkt. Dat trilt verder; het opgenomene wordt volmaakter. Dierkunde, menskunde, geschiedenis werken in op Ik en astraallichaam, en hebben de tendens tijdens de slaap te worden vergeten. Dubbele houding van rekenen en meetkunde. Symmetrie-oefeningen.

Rekenen. Tellen: uitgaan van de eenheid; additief tellen. Optellen: van de som uitgaan stimuleert het etherlichaam. Aftrekken. Vermenigvuldigen en delen. Periodenonderwijs en vergeten. Rekening houden met het onbewuste.

Geschiedenis zonder kausaliteit vóór het de levensjaar. Begrip van tijd ruimtelijk voorstellen. Geschiedenis vanuit het hart levendig maken. Ekonomie van het onderwijs. Voorbereiding van de leerkracht.

Grondslagen en inrichting van de vrijeschool

ELFDE VOORDRACHT – augustus

Het onderwijs rond het twaalfde levensjaar. Bij geschiedenis en natuurkunde moet rekening worden gehouden met kausaliteit. Leiden tot begrip van de omgeving. Spinnen en weven. Technologie.

Vreemde talen vanaf het zevende jaar; door de nabootsing een sterkere verbinding met de mens. Het principe van de completering van de talen. Grammatika en het ontwakende zelfbewustzijn rond het negende jaar.

Godsdienstonderwijs. Ethisch-morele opvoeding. Dankbaarheid, liefde. Plicht. Het vrije christelijke godsdienstonderwijs. Het aksent ligt daarbij voor het negende jaar op het vadergoddelijke, na dit tijdstip op het christelijke.

TWAALFDE VOORDRACHT – augustus

De drie gouden regels van de geheugenvorming. Har-

monie tussen het ziele-geestelijke en de gezondheidsomstandigheden. Temperamenten en hun behandeling. Voorbeeld: suikerdiët voor sanguinici en melancholici. Aan de leeftijd aangepast onderwijs. Blijven zitten. Hulpklas. Behandelen van het ziele-geestelijke door het lichamelijke. Snel aanpakken van het lichaam en begripsmatige beweeglijkheid. Therapeutische euritmie. Het rekening houden met de kausaliteit vergt als compensatie het kunstzinnig onderwijs. Gevoel voor kunst als tegenwicht tegen abstrakt begrijpen van de natuurwetten. Kunstonderwijs wekt begrip voor mens en wereld.

*Konsequenties van de nieuwe
opvoedingsmethoden voor de cultuur*

DE TIENDE VOORDRACHT – augustus

Handwerk- en handvaardigheidsonderwijs ontwikkelt sociaal begrip. Het weten moet in het kunnen worden overgebracht. Kunnen moet van denken doortrokken zijn. Moreel-religieuze opvoeding. Uit het gevoelsmatige ontwikkelt zich het vrije oordeelsvermogen. Te vroeg aanbrengen van de ideeënhoud brengt skeptici voort. De vrijeschool als organisme. Uit het leven voor het leven ontwikkelen. Euritmie. Euritmiefiguren. Gymnastiek en euritmie.

De pedagogische vergadering als hartorgaan van de school. De imponderabilia van een klas. Ouderavonden. De mens als lid van de sociale orde. De vrijeschool als iets gemeen-menselijks.

VEERTIENDE VOORDRACHT – augustus .

Antroposofie als kracht de mensen en de wereld onbevange te beschouwen. Overgang van de universele la-

tijnse beschavingstaal naar de volkstaal als overgang van de verstandsziele-kultuur naar de bewustzijnsziel. De nieuwe taal van de gedachten als na te streven internationaal kommunikatiemiddel, waardoor de mens de mens over aarde heen kan vinden.

AANHANGSEL

Uit de diskussie van augustus

Uit de diskussie van augustus

Bij de tentoonstelling van het werk op het gebied van kunst en kunstnijverheid van de leerlingen van de vrijeschool op augustus

Uit de diskussie van augustus

INLEIDENDE WOORDEN BIJ EEN EURITMIEVOORSTELLING

NAWOORD – Christof Wiechert

TWEE BRIEVEN VAN RUDOLF STEINER AAN EDITH MARYON GESCHREVEN TEN TIJDE VAN DE KURSUS

FAKSIMILÉ VAN DE UITNODIGING VOOR DE ILKLEY-VOORDRACHTEN

AANTEKENINGEN BIJ DEZE UITGAVE

AANTEKENINGEN BIJ DE TEKST

PERSONENREGISTER

LITERATUUR

RUDOLF STEINER OVER DE VERSLAGEN VAN ZIJN VOORDRACHTEN